

บทที่ 1

การรับรู้หรือการตัดสินใจระหว่างครูกับนักเรียน

1. องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของนักเรียนกับการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน

3. นักเรียนรับรู้ครูอย่างไร

4. องค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน

เราสามารถทำนายได้ว่านักเรียนจะปฏิบัติต่อครูอย่างไร โดยการพิจารณาจากการรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ครูหรือการตัดสินใจของนักเรียนในการสอนนั้น เรามักจะเข้าใจผิดว่าครูที่มีความรู้ดี มีความตั้งใจจริงในการสอน จะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพ เพราะนักเรียนจะรับรู้เขาในด้านดี แต่ความเป็นจริงแล้วนักเรียนอาจจะรับรู้เขาในด้านไม่ดีก็ได้ ทั้ง ๆ ที่ตัวเขาไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย ดังนั้นคนที่เพิ่งเป็นครูใหม่หรือนักศึกษาฝึกสอน อาจจะตกใจ ประหลาดใจว่า ทำไมนักเรียนถึงเข้าใจเขาผิด ๆ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้เป็นอย่างที่นักเรียนเข้าใจ การรับรู้ของนักเรียนจึงเป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง

สำหรับตัวครู การรับรู้หรือการตัดสินใจนักเรียนของตนอย่างถูกต้อง นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียน เขาเชื่อกันว่าครูจะสอนนักเรียนของตนได้ดียิ่งขึ้น ถ้าครูประเมินความสามารถของนักเรียนของเขาได้ถูกต้อง เขาจะทราบว่าเขาจะต้องสอนอะไร ให้งานอะไรแก่นักเรียน นักเรียนของเขามีความพร้อมในการทำงานขั้นต่อไปหรือไม่

นอกจากครูควรจะประเมินความสามารถของนักเรียนของตนอย่างถูกต้องแล้ว ครูควรจะทราบถึงการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนด้วย เป็นต้นว่าในกลุ่มนักเรียนของเขานั้น ใครชอบใคร ใครเป็นที่นิยมชมชอบของเพื่อน ๆ มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อครูจะได้ช่วยส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน

การรับรู้นักเรียนอีกประการหนึ่งคือ การเข้าใจในปัญหาส่วนตัวของนักเรียน แทนที่ครูจะเดาเอาเอง ทั้งนี้ เพื่อครูจะได้ปฏิบัติกับนักเรียนของตนได้ถูกต้องมากขึ้น อย่างไรก็ตามระหว่างครูกับนักเรียนก็มีการรับรู้ซึ่งกันและกันแตกต่างกันไป ทั้งนี้ เนื่องจากทั้งครูและนักเรียนต่างมีความแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้

1. แรงจูงใจ ซึ่งหมายถึง ความปรารถนา ความต้องการ ค่านิยมต่าง ๆ
2. วิธีการรับรู้ที่แตกต่างกัน การจัดรวบรวมประสบการณ์ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลแต่ละคนมองโลกต่างกัน

ตัวอย่าง

ถ้าครูชอบนักเรียนชื่อ แจ้ว ครูก็จะรับรู้แจ้วในด้านดี เช่น เป็นคนฉลาด มีความสามารถ เป็นที่พออกพอใจ

ถ้าครูไม่ชอบนักเรียนชื่อ จ่อม ครูก็จะรับรู้จ่อมในด้านไม่ดี เช่น เป็นคนโง่ ไม่มีความสามารถ ไม่เป็นที่พออกพอใจ

นอกจากนั้น ในการรับรู้หรือการตัดสินครูของนักเรียน หรือการตัดสินนักเรียนของครูนั้น ยังต้องให้ความสำคัญกับสภาพอารมณ์ในขณะที่ตัดสินพฤติกรรมของครูหรือนักเรียนรวมทั้งประสบการณ์เดิม ทัศนคติของผู้ตัดสิน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้อาจจะส่งผลต่อเนื่องไปสู่การรับรู้หรือการตัดสินที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินนักเรียนของครูจะประสบปัญหาความยากลำบากในการตัดสิน เนื่องจากครูคนเดียวไม่สามารถจะตัดสินนักเรียนทั้งชั้นให้ถูกต้องได้ (Jackson, 1968)

1. องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียน

การรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียนจะเป็นไปในลักษณะใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การสร้างความประทับใจ (Impression Formation) คนเรามีแนวโน้มที่จะตัดสินบุคคลอื่นว่าเขาควรมีลักษณะนิสัยอย่างไร จากความประทับใจที่เกิดขึ้นครั้งแรก ทั้ง ๆ ที่เราเห็นเพียงลักษณะบางอย่างของเขาเท่านั้น และเราก็มักจะยึดมั่นในการตัดสินบุคลิกภาพของบุคคลอื่น จากความรู้สึกที่เกิดขึ้นครั้งแรกนั้นด้วย เช่น นักเรียนรู้จักครูของเขาแต่เพียงว่าเป็นคนขยัน นักเรียนอาจจะตัดสินว่าครูคนนี้น่าจะมีลักษณะอื่น ๆ ตามมาดังนี้

คนขยัน : คิดถึงแต่ตัวเอง ไม่เข้าสังคม ไม่เป็นที่รู้จัก ไม่มีอารมณ์ขัน หยาบคาย ทำอะไรเป็นแบบแผน โกรธง่าย

ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนรู้จักครูของเขาแต่เพียงว่า เป็นคนอหังการ นักเรียนก็อาจจะตัดสินว่าครูคนนี้น่าจะมีลักษณะอื่น ๆ ตามมาดังนี้

คนอหฺยาศยตี : เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สงคมตี เป็นที่รู้จัก มีอารมณฺ์ขัน มีไมตรีจิต มีความเมตตากรุณา

ได้เคยมีการทดลองให้นักเรียนเข้าเรียนกับครูทั้ง 2 คนดังกล่าว พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมืออย่างดีกับครูที่นักเรียนทราบว่าเป็นคนอหฺยาศยตีมากกว่าครูอีกคนหนึ่ง

จากความประทับใจครั้งแรกที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็ความประทับใจที่นักเรียนมีต่อครูหรือครูมีต่อนักเรียน นับเป็นอิทธิพลสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้านักเรียนมีความประทับใจที่ไม่ดีกับครูของเขาในครั้งแรกไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำของครู หรือ การได้รับข้อมูลมาบางอย่างก็ตาม จะเป็นผลให้นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อกับครู ไม่รับรู้คุณสมบัติด้านดีของครู หรืออาจจะบิดเบือนความเป็นจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวครู

สำหรับครูก็เช่นเดียวกัน ความประทับใจครั้งแรกที่มีต่อนักเรียน ก็มีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบของครูต่อนักเรียน ครูอาจจะเกิดความประทับใจในตัวนักเรียน จากการทราบคะแนนสอบ คะแนนเชาวนปัญญาของนักเรียน หรือครูเกิดความรูสึกอย่างหนึ่งอย่างใดต่อนักเรียนจากลักษณะทางสังคมต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด

ตัวอย่าง

ถ้าครูทราบจากสมุดรายนามว่านักเรียนเรียนอ่อนครูก็จะส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนคนนั้นมากขึ้น หรือรู้ว่าจะต้องสอนไปอย่างช้า ๆ หรือสอนเร็วได้

1.2 อคติในการรับรู้ (Perceptual Biases) ข้อมูลที่เราได้รับครั้งแรกมีส่วนในการตัดสินหรือรับรู้บุคคลอื่นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เราเกิดอคติในการตัดสินคนอื่น เช่น อาจจะตัดสินในลักษณะที่เรียกว่า Stereotypes ซึ่งหมายถึงการตัดสินบุคคลโดยพิจารณาจากลักษณะทางสังคมของบุคคล เช่น ฐานะทางสังคมของเขา กลุ่มที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ เชื้อชาติของเขา เป็นต้น ทั้งนี้ ทำให้เราตัดสินบุคคลอย่างผิด ๆ ได้ เพราะเรามองข้ามหรือไม่ได้พิจารณาลักษณะที่แท้จริงของคน ๆ นั้น

สำหรับครูกับนักเรียน ครูอาจจะตัดสินเอาง่าย ๆ เช่น เด็ก ๆ ที่มาจากแหล่งเสื่อมโทรมจะต้องเป็นเด็กเกเร ไม่ซื่อสัตย์... การที่ครูตัดสินในลักษณะนี้ เป็นการตัดสินจากข้อมูลเพียงเล็กน้อย ครูยังไม่ได้ทำความเข้าใจ หรือรู้จักตัวเด็กอย่างเพียงพอ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วถ้าครูได้รู้จักเด็กมากขึ้นเท่าไร การตัดสินหรือรับรู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนก็จะยิ่งถูกต้องแน่นอนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นั่นคือ มิใช่ว่านักเรียนที่มาจากแหล่งเสื่อมโทรมแล้วจะต้องเป็นเด็กเกเรทุกคน ดังนั้น การตัดสินบุคคลใน

ลักษณะ Stereotypes นี้จึงสามารถทำให้การตัดสินผิดพลาดได้ และเมื่อใดก็ตามที่ครูตัดสินนักเรียนของตนในลักษณะ Stereotypes ย่อมทำให้ครูเกิดอคติขึ้น อาจมีภาพพจน์เกี่ยวกับตัวนักเรียนในด้านลบ เนื่องจากครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกลุ่มสังคมที่นักเรียนเป็นสมาชิกอยู่

การตัดสินบุคคลในลักษณะ Stereotypes นี้ นักเรียนมักจะใช้ตัดสินครูด้วยเช่นกัน นักเรียนคาดหวังว่าคนที่มิอาชีพครู ควรจะมีลักษณะอย่างไร มีบทบาทอย่างไร ซึ่งความคาดหวังในตัวครู อาจจะมีผลต่อบรรยากาศในการเรียนการสอนด้วยเช่นเดียวกัน เช่น นักเรียนอาจเกิดความไม่พอใจขึ้น ถ้าครูมีบทบาทที่ผิดไปจากความคาดหวังของเขา

1.3 การตัดสินบุคคลตามสามัญสำนึก (Common Sense Personality Theory)
การตัดสินบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะนี้ หมายถึงการที่เรารับรู้หรือตัดสินบุคคลอื่นโดยการพยายามให้เหตุผลตามสามัญสำนึกของเราว่าทำไมเขาจึงทำอย่างนั้น อย่างนี้ เช่น หาเหตุผลว่าที่บุคคลอื่นทำอย่างนั้น อาจมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจหรือความต้องการในเรื่องอะไร หรือมีแรงผลักดันภายนอกอะไร ทั้งนี้ เพราะคนเรามีความต้องการที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมของคนอื่น หาเหตุผลให้กับพฤติกรรมของคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นขัดแย้งกับความต้องการหรือความคาดหวังของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อตนเองจะได้ทราบว่าการจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไรต่อพฤติกรรมของคน ๆ นั้น เช่น เวลาที่นักเรียนสอบตก หรือตอบคำถามครูไม่ได้ ครูก็อาจจะให้เหตุผลว่า ที่เป็นอย่างนั้น เป็นเพราะนักเรียนไม่ยอมเรียนหรือเป็นเพราะพื้นฐานความรู้เดิมไม่ดีพอ

ในเรื่องการตัดสินบุคคลโดยการให้เหตุผลของพฤติกรรมนี้ จะพบว่าเรามักจะตัดสินเข้าข้างตนเองเสมอ โดยเฉพาะถ้าเกี่ยวกับเรื่องความสำเร็จหรือความล้มเหลว เช่น นักเรียนสอบตก ที่จริงแล้วอาจจะมีสาเหตุมาจากไม่ได้ขยันดูหนังสือเพียงพอ แต่นักเรียนก็อาจจะให้เหตุผลว่า เป็นเพราะข้อสอบยากเกินไป เป็นเพราะครูสอนไม่ดี ในทำนองเดียวกันครูก็อาจจะให้เหตุผลว่า เป็นเพราะนักเรียนมีสติปัญญาไม่ดี

ประเด็นต่อไปที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งในเรื่องของการรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียนก็คือ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินครูของนักเรียนกับการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน

การรับรู้ครูหรือการตัดสินครูของนักเรียนจะมีผลต่อการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความเต็มใจที่จะติดต่อกับครู นักเรียนจะมีความเต็มใจที่จะติดต่อกับครูของเขามากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนตัดสินครูในลักษณะใด ถ้านักเรียนตัดสินครูในด้านดี เขาก็จะเต็มใจที่จะติดต่อกับครู มีทัศนคติที่ดีต่อครู ให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนอย่างดี ซึ่งนักเรียนจะแสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น อยากเรียนกับครู อยากทำกิจกรรมร่วมกับครู อยากถามคำถามในชั้นเรียน ตอบคำถามครู ทำงานที่ครูสั่ง เป็นต้น

2.2 การตีความสารที่ได้รับ นักเรียนรับรู้และตีความสารที่ได้รับจากครูแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าเขารับรู้ครูอย่างไร เช่น การสอนเพศศึกษาในโรงเรียน เนื้อวิชาที่ครูสอนเป็นเนื้อหาอย่างเดียวกัน แต่นักเรียนอาจตีความแตกต่างกันออกไป ถ้านักเรียนรับรู้ครูต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า เห็นว่าครูยังเป็นวัยรุ่น ครูเป็นคนโสด ครูเป็นสาวทันทักของโรงเรียน

2.3 ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ถ้านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู หรือตัดสินครูในด้านดี เขาก็จะมีความสนใจ ตั้งใจเล่าเรียน ซึ่งจะเป็นผลทำให้เขาเข้าใจในสิ่งที่เรียนและได้รับความรู้จากครูมากกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครู ทั้งนี้ เพราะนักเรียนเหล่านี้จะไม่ให้ความสนใจ หรือไม่ตั้งใจเรียน เช่น อาจจะนั่งเหม่อลอยดูอะไรนอกหน้าต่าง คุยกับเพื่อน เขียนจดหมาย อ่านหนังสืออ่านเล่น ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กที่ชอบครู เขาจะสนใจเฉพาะสิ่งที่ครูสอนมากกว่าสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รอบ ๆ ตัวเขา

2.4 อิทธิพลเหนือนักเรียน ถ้านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู หรือตัดสินครูในด้านดี มักจะทำให้ให้นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ หรือยอมรับทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ของครู อาจจะกล่าวได้ว่า ถ้านักเรียนชอบครูคนใด ครูคนนั้นจะมีอิทธิพลเหนือนักเรียนในด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ ด้านหนึ่งด้านใดหรือทั้ง 3 ด้าน

3. นักเรียนรับรู้ครูอย่างไร

นักเรียนรับรู้ครูเป็น 4 ประเภทคือ

3.1 มีความน่าเชื่อถือ (Credibility)

3.2 มีความดึงดูดใจ (Attraction)

3.3 มีความคล้ายคลึงกัน (Homophily or Similarity)

3.4 มีอำนาจ (Power)

3.1 ความน่าเชื่อถือ (Credibility) การที่นักเรียนรับรู้ว่า ครูมีความน่าเชื่อถือนั้น นักเรียนรับรู้ว่าครูของเขามีคุณสมบัติ 5 ประการคือ

3.1.1 มีความสามารถ (Competence) นักเรียนรับรู้ว่า ครูของเขามีความรู้หรือมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนมากน้อยเพียงใด ซึ่งการรับรู้หรือการตัดสินเกี่ยวกับความสามารถ

ของครูนี้ มักจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการรับรู้ **ความสามารถของตนเองของนักเรียน** ด้วย นั่นคือ ถ้านักเรียนตัดสินว่าครูมีความสามารถมากกว่าเขา เขาจะยอมรับความคิดเห็นต่าง ๆ ของครู ยิ่งถ้าเขาเห็นว่าครูของเขามีความสามารถอย่างมาก ความคิดเห็นต่าง ๆ ของครู จะเป็นเสมือนข้อมูลที่เชื่อถือได้ทีเดียว แต่ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนตัดสินว่าครูของเขาไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ สิ่งที่ครูพูด ครูสอน หรือความคิดเห็นต่าง ๆ ของครูก็เป็นเสมือนความคิดเห็นธรรมดา ๆ เท่านั้น

ข้อสำคัญประการหนึ่ง ก็คือการรับรู้หรือการตัดสินความสามารถของครูนั้น จะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นทุกทีเมื่อนักเรียนเรียนสูงขึ้น มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากยิ่งขึ้น และแน่นอนที่สุดถ้านักเรียนเห็นว่าครูของเขาไม่มีความสามารถเพียงพอเขาก็จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากครูได้น้อย ซึ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาลักษณะของครูที่ส่งกรมต้องการ โดยวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่พบว่าในด้านวิชาการของครูนั้น ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนตลอดจนครูด้วยกันเอง ต่างเห็นสอดคล้องกันว่า นักเรียนในระดับสูงขึ้นมาเท่าไร ยิ่งต้องการครูที่มีความรู้มากขึ้นเท่านั้น ดังเช่นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาต้องการครูที่มีความรู้ระดับปริญญา มากกว่านักเรียนในระดับประถม นอกจากนั้นแล้วยังต้องการครูที่มีความรู้ นอกเหนือจากวิชาที่ตนสอน มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอและมีความรู้รอบตัว ในเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันอีกด้วย (วารสารการวิจัยทางการศึกษา : เล่มที่ 5 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2518 : 23 - 25)

3.1.2 อุปนิสัย (Character) การตัดสินอุปนิสัยของครูว่าเป็นคนดีหรือไม่ เป็นที่ไว้วางใจได้หรือเปล่า หรือมีมารยาทดีแค่ไหน นับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เพราะถึงแม้ว่านักเรียนจะยอมรับว่าครูของเขามีความรู้ดี แต่ถ้าเขาเห็นว่าครูของเขาไม่เป็นที่ไว้วางใจ ไม่เชื่อว่าสิ่งที่ครูพูดจะเป็นความจริง เขาก็จะไม่เชื่อถือในตัวครู ซึ่งการที่นักเรียนไม่ไว้วางใจในตัวครู จะเป็นการยากมากสำหรับครูที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะเมื่ออยู่นอกเวลาเรียนแล้ว ถึงแม้ว่าในเวลาเรียนนักเรียนอาจจะยอมรับ ขอมทำตามที่ครูต้องการก็ตาม ดังนั้น **การรับรู้ครูว่าเป็นคนดี คนที่นักเรียนไว้วางใจได้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความเชื่อถือในตัวครู** ซึ่งมีผลไปถึงการขอมทำตามที่ครูต้องการ

3.1.3 ความสามารถเข้าสังคมดี (Sociability) ในโรงเรียนประถมและมัธยมนั้น ต้องการครูที่มีความสามารถเข้าสังคมดี ในที่นี้หมายความว่า นักเรียนต้องการครูที่มีความเป็นมิตร น่าฟังพอใจ เป็นที่ชื่นชอบของเขา ซึ่งถ้าครูมีลักษณะดังกล่าวมากแค่ไหน ก็จะทำให้

เรียนกับครูรู้จักคุ้นเคยกัน หรือเข้ากันได้ดีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งความคุ้นเคยกันอย่างดีระหว่างครูกับนักเรียน นับเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องการอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมหรือมัธยม เพราะแต่ละห้องเรียนก็มีนักเรียนจำนวนไม่มากนักที่ครูควรจะทำความรู้จัก

การที่นักเรียนเห็นว่าครูของเขาเป็นคนน่าคบ เป็นมิตรกับเขา จะทำให้นักเรียนต้องการมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับครู ซึ่งก็เป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน เช่น นักเรียนจะเห็นว่าครูเป็นมิตรกับเขา เพราะครูอุทิศส่วให้หาชั่วโมงพิเศษเพื่อช่วยสอนเขาให้เข้าใจบทเรียนต่างๆ มากยิ่งขึ้น หรือเพื่ออธิบายสิ่งที่นักเรียนไม่เข้าใจให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โดยวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า ในด้านมนุษยสัมพันธ์ของครูนั้น นักเรียนต้องการครูที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือเด็กเมื่อประสบปัญหาต่างๆ ทั้งทางส่วนตัว และการเรียน ต้องการครูที่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับเด็ก คุณลักษณะของครูที่จะทำให้เด็กมีความเลื่อมใสในตัวครูคือ ครูมีความยุติธรรม ใจดี มีความเมตตากรุณา (วารสารการวิจัยทางการศึกษา : เล่มที่ 5 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2518 : 29)

3.1.4 การควบคุมอารมณ์ (Emotional Control or Composure) นักเรียนรับรู้ว่าคุณมีอารมณ์อย่างไร เช่น มีสติ มีอารมณ์ ผ่อนคลาย ตื่นเต้นตกใจง่าย ตึงเครียด หรือว่ามีอารมณ์มั่นคง ถ้านักเรียนรับรู้ว่าคุณมีอารมณ์ที่เหมาะสม ไม่เย็นชา เฉยนิ่ง หรือไม่มีอารมณ์ร้อนจนเกินไป ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีความเชื่อถือในตัวครู จะเห็นได้ว่า ถ้าครูเป็นคนที่ซาเย็น เฉยเมยจนเกินไปนักเรียนจะรู้สึกว่าคุณไม่เป็นมิตร ไม่มีความสามารถ ในขณะที่เดียวกันถ้าครูเป็นคนตึงเครียด วิตกกังวลจนเกินไป นักเรียนก็จะขาดความเชื่อถือครูเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะครูแสดงความไม่มั่นใจในตนเองออกมา และนักเรียนก็จะเห็นว่าครูเป็นคนสังคมไม่ดี ดังนั้น ครูจึงต้องมีอารมณ์ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์

3.1.5 การแสดงตัว (Extroversion) ความเชื่อถือในตัวครูของนักเรียนยังขึ้นอยู่กับ การแสดงตัวของครูด้วย นักเรียนรับรู้ว่าคุณเป็นคนคุยเก่ง กล้า และเปิดเผยอย่างน้อยแค่ไหน นักเรียนจะไม่เชื่อถือครูหรือเชื่อถือน้อย ถ้าครูเป็นคนเก็บตัว ขี้อายมาก หรือครูเป็นคนแสดงตัวมากเกินไป ดังนั้น ครูที่นักเรียนจะเชื่อถือมากก็คือครูที่มีการแสดงตัวพอเหมาะพอควร ไม่เก็บตัวจนเกินไป หรือไม่แสดงตัวจนเกินไปเช่นเดียวกัน ครูของเขาอาจจะมีบุคลิกค่อนข้างไปทางด้านการแสดงตัวมากกว่าเก็บตัวบ้าง แต่ก็ไม่มากจนเกินไป

อย่างไรก็ดี บุคลิกภาพของครูในลักษณะการแสดงตัวนี้จะเกี่ยวข้องกับ ความภาคภูมิใจในตนเองของครูด้วย นักเรียนจะตัดสินใจว่าคุณมีความมั่นใจในตนเองหรือมีความสามารถอย่างน้อยแค่ไหน จากการแสดงตัวหรือเก็บตัวของครู ถ้าครูที่เก็บตัว นักเรียนจะตัดสินใจว่าคุณขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่มีความสามารถ และในทางตรงกันข้าม ถ้าครูที่แสดงตัว

มากเกินไปก็อาจทำให้นักเรียนที่ไม่ค่อยกล้าที่จะเข้าหาครูตกใจ ไม่กล้าเข้าใกล้ครูเลยก็ได้ จึงนับว่าการแสดงตัวและการเก็บตัวของครูนั้นมีผลกระทบกระเทือนอย่างยิ่งต่อสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ครูจึงควรแสดงตัวอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียนของตน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ถ้านักเรียนตัดสินว่าครูของเขาน่าเชื่อถือมาก นั้นแสดงว่าเขาเห็นว่าครูของเขามีความรู้ ความสามารถดี เป็นคนดีที่น่าไว้วางใจ เป็นมิตร มีอารมณ์เหมาะสม รวมทั้งเป็นคนแสดงตัวอย่างเหมาะสม

3.2 ความดึงดูดใจ (Attraction) ความดึงดูดใจหรือความพึงพอใจระหว่างบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการรับรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 ความดึงดูดใจในลักษณะภายนอก (Physical attraction) ความดึงดูดใจในด้านนี้คือ นักเรียนมีความพึงพอใจในรูปร่าง หน้าตา ท่าทาง หรือลักษณะภายนอก จากการวิจัยเป็นที่ยืนยันได้ว่า คนเราพบกันครั้งแรกหรือนักเรียนพบครูครั้งแรก สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เกิดความประทับใจ คือ รูปร่าง หน้าตา ท่าทางหรือลักษณะภายนอกของครู และเมื่อครูกับนักเรียนได้รู้จักกันมากขึ้น หรือคุ้นเคยกันมากขึ้น ความสนใจเฉพาะลักษณะภายนอกของครูจะลดความสำคัญลงไป

การรับรู้ลักษณะภายนอกของครูของนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนก็ยังคงต่างกันออกไป เช่น เด็กอนุบาลจะเห็นว่าครูที่อายุเพียง 30 ปี เป็นครูที่แก่่มากสำหรับเขา แต่สำหรับเด็กโตกว่านั้นจะเห็นว่าครูไม่แก่เท่าไร ส่วนนักเรียนเตรียมอุดมศึกษาก็มักจะสนใจครูที่เป็นเพศตรงข้ามเป็นพิเศษ สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพภายนอกของครูในสังคมไทย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าครูควรแต่งกายเรียบ ๆ ใช้เครื่องสำอางแต่พอประมาณ และมีบางส่วนเห็นว่าครูควรแต่งกายให้ทันสมัย การขึ้น เดิน นั่งที่สงวนเสถียร มั่นคงแต่เป็นสง่า ครูจำเป็นต้องมีเสียงพูดที่ชัดเจน แจ่มใส ใช้คำพูดที่ไพเราะ สุภาพ และนุ่มนวลเสมอ (วารสารการวิจัยทางการศึกษา : เล่มที่ 5 ฉบับที่ 1 2518 : 30 - 31)

อย่างไรก็ดี ความพึงพอใจในลักษณะภายนอกของครูก็นับเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพภายในห้องเรียน ถึงแม้ว่า ในระยะแรกนี้นักเรียนจะมองครูว่าเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เขาพึงพอใจก็ตาม ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นนี้จะยังเป็นพื้นฐานในการรับรู้ครูหรือตัดสินครูในด้านอื่น ๆ ต่อไป

3.2.2 ความดึงดูดใจในงาน (Task attraction) ความดึงดูดใจในงานหมายถึงนักเรียนมีความปรารถนาที่จะทำงานร่วมกับครูของเขามากน้อยแค่ไหน ถ้านักเรียนเห็นว่าครู

ของเขาเป็นคนที่ทำงานด้วยอย่างสะดวก ครูเป็นคนสร้างสรรค์งาน ครูเป็นคนที่มีความต้องการ จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ในกรณีนี้นักเรียนจะรู้สึกพึงพอใจในงานของครู อยากที่จะทำงานกับครู นักเรียนเห็นว่าการที่ทำงานที่ทำนั้นจะประสบผลสำเร็จ และได้ผลตามที่เขาต้องการ การทำงานกับครูจึงเท่ากับเป็นการสนองความต้องการของเขาด้วย เมื่อนักเรียนรู้เช่นนี้ แน่ นอนที่สุดว่าจุดมุ่งหมายในการทำงานย่อมประสบความสำเร็จ และยังมีผลงานที่มีประสิทธิภาพ อีกด้วย เนื่องจากนักเรียนเต็มใจที่จะทำงานนั้น

3.2.3 ความดึงดูดในทางสังคม (Social attraction) นักเรียนเห็นว่าครูของเขา เป็นคนซึ่งเขาอยากที่จะสังสรรค์ด้วยมากน้อยแค่ไหน ถ้านักเรียนเห็นว่าเขาอยากที่จะสังสรรค์กับครู ก็จะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน จะทำให้การเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นไปอย่างราบรื่น ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนเห็นว่าครูเป็นคนที่ไม่น่าจะสังสรรค์ด้วย หรือไม่มี ความดึงดูดใจ นักเรียนก็จะไม่อยากจะสร้างสัมพันธภาพกับครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับนัก-เรียนก็จะเกิดขึ้นได้ยาก

ในเรื่องความดึงดูดใจหรือความพึงพอใจในตัวครูนั่น ไม่จำเป็นว่าครูจะต้องเป็นที่ ดึงดูดใจนักเรียนทั้ง 3 ด้านคือ ลักษณะภายนอก งาน หรือสังคม นักเรียนอาจจะพึงพอใจด้าน หนึ่งด้านใดของครู ซึ่งก็สามารถจะช่วยให้แก่นักเรียนอยากจะมีสัมพันธภาพกับครู เช่น นักเรียน พึงพอใจในรูปร่างหน้าตา ลักษณะทางสังคมของครู ก็ทำให้นักเรียนอยากที่จะสังสรรค์กับครูนอกเวลา เรียน แม้ว่าเขาจะไม่ได้พึงพอใจงานของครูก็ตาม หรือในบางกรณี นักเรียนพึงพอใจในงานของ ครูอย่างมาก แต่ไม่ได้พึงพอใจในรูปร่างหน้าตา ลักษณะภายนอก หรือลักษณะทางสังคมของ ครูก็สามารถทำให้นักเรียนอยากเรียนกับครูได้เช่นเดียวกัน

สรุปแล้ว ครูที่มีความดึงดูดใจ ไม่ว่าด้านใดก็ตามก็ย่อมมีผลดีต่อสัมพันธภาพระหว่าง ครูกับนักเรียนมากกว่าครูที่ไม่มีความดึงดูดใจในด้านใดเลย

3.3 ความคล้ายคลึงกัน (Homophily or Similarity) ความคล้ายคลึงกันระหว่างครู กับนักเรียน นักเรียนกับครูมีความคล้ายคลึงกันในด้านต่อไปนี้มากน้อยแค่ไหน

3.3.1 ทักษะที่คล้ายคลึงกัน (Attitude Homophily) นักเรียนรับรู้ทัศนคติ และความเชื่อของครูคล้ายคลึงกับทัศนคติและความเชื่อของเขามากน้อยแค่ไหน นักเรียนจะ มีความต้องการที่จะติดต่อกับครูที่เขาเห็นว่ามีทัศนคติคล้ายคลึงกับเขาและต้องการรู้เรื่อง ต่าง ๆ จากครูของเขา ซึ่งเป็นผลดีที่ทำให้แก่นักเรียนยอมรับฟังข้อมูลต่าง ๆ จากครูคนนั้น

3.3.2 ภูมิหลังที่คล้ายคลึงกัน (Background Homophily) ภูมิหลังที่คล้ายคลึง กันระหว่างครูกับนักเรียน ทำให้นักเรียนเห็นว่าเขามีอะไร ๆ ที่คล้ายกับครูหลายอย่าง และทำให้ เขาอยากจะมีสัมพันธภาพกับครู ยิ่งนักเรียนเห็นว่าครูมีภูมิหลังคล้ายกับเขามากเท่าไร สัมพันธ-

ภาพจะยิ่งตีมากขึ้นเท่านั้น เช่นครูมาจากจังหวัดเดียวกัน พูดภาษาอย่างเดียวกัน มาจากสิ่งแวดล้อมที่เหมือน ๆ กัน หรือระบบการศึกษาแบบเดียวกัน เป็นต้น

3.3.3 ค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน (Value Homophily) นักเรียนเห็นว่าครูมีค่านิยมคล้ายคลึงกับเขาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดมากน้อยแค่ไหน เช่น การตัดสินใจในด้านศีลธรรม ครูตัดสินใจว่าการกระทำอย่างไรถูกต้อง การกระทำอย่างไรผิด เรื่องค่านิยมนี้เป็นเรื่องสำคัญที่มักจะเกิดความขัดแย้งกันระหว่างครูกับนักเรียน เนื่องจากนักเรียนมักจะเห็นว่า การตัดสินใจการกระทำต่าง ๆ ที่ว่าถูกต้องของครูนั้นเลอเลิศเกินไป และไม่สอดคล้องกับค่านิยมของเขาเลย

ในเรื่องความคล้ายคลึงกันนี้ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลทำให้นักเรียนต้องการติดต่อ มีความสัมพันธ์กับครูของเขาหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน ยิ่งนักเรียนเห็นว่า ครูมีความคล้ายคลึงกับเขามากเท่าไร ก็ยิ่งยอมรับคำพูดและการกระทำของครูมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงข้ามนักเรียนจะหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อหรือไม่ยอมรับคำพูดและการกระทำของครูที่มีอะไรแตกต่างจากเขามาก นักเรียนจะไม่ยอมรับคำแนะนำการให้คำปรึกษาต่าง ๆ จากครู

3.4 อำนาจ (Power) อำนาจในที่นี้หมายถึง ความสามารถของครูที่จะมีอิทธิพลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อการเป็นคนดีของนักเรียน

อำนาจที่เราจะต้องพิจารณาถึงนี้มีอำนาจที่ครูใช้ กับ อำนาจที่นักเรียนยอมรับ เมื่อไหร่ก็ตามที่ครูใช้อำนาจของครูในการบังคับหรือข่มขู่ให้นักเรียนทำตาม จะมีผลกระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพในชั้นเรียน อำนาจที่ครูใช้จะขัดขวางหรือกีดกันการติดต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่เรามักจะไม่ต้องการติดต่อเกี่ยวข้องกับคนที่วางอำนาจเหนือเรา ในด้านการเรียนการสอนนั้น ครูมักจะใช้อำนาจของครูเพื่อจะให้นักเรียนยอมทำตาม ไม่มีชั้นเรียนใดที่ครูไม่เคยใช้อำนาจเลย แต่สิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึงก็คือ อำนาจที่ครูใช้ถ้าครูใช้อย่างเหมาะสมพอเหมาะพอควรจะช่วยเพิ่มความชอบพอในตัวครู ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนจะรับรู้ว่าเป็นคนสังคมดี หรืองานของครูเป็นที่ดึงดูดใจก็เพราะนักเรียนตัดสินใจจากการใช้อำนาจของครูนั่นเอง ดังนั้นการใช้อำนาจที่เหมาะสมพอเหมาะพอควรจะทำให้นักเรียนทำตามที่ครูต้องการแน่นอน แต่เมื่อไหร่ครูยังใช้อำนาจมาก ครูก็จะมีอำนาจเป็นที่ต้องใช้อำนาจมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน

สำหรับอำนาจที่นักเรียนยอมรับนั้นยังมีผลกระทบกระเทือนต่อบรรยากาศในชั้นเรียนมากกว่าอำนาจที่ครูใช้เสียอีก อำนาจที่นักเรียนยอมรับ หมายถึงการที่นักเรียนรับรู้อำนาจของครูว่าครูมีอำนาจสำหรับเขามากน้อยแค่ไหน นักเรียนรับรู้ ว่า ครูของเขามีอำนาจตามกฎหมายหรือไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ในสังคมประชาธิปไตย เราจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าคนที่สมควร

รับเลือกตั้งจะไม่ชนะการเลือกตั้งก็ตาม แต่ถ้าเขาได้รับการยอมรับว่า เขาเป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายคนหนึ่ง คนอื่น ๆ ก็จะยอมทำตามคำสั่ง หรือคำขอร้องของเขา ในทำนองเดียวกัน สำหรับเด็ก ๆ ก็รับรู้ว่าพ่อแม่ของเขามีอำนาจตามกฎหมายที่จะออกคำสั่งให้เขาทำอะไรก็ได้ เขาก็ทำตามคำสั่งหรือคำขอร้องของพ่อแม่โดยดี นอกจากนั้นเด็กเล็ก ๆ ก็ยังทำตามคำสั่งของครูด้วยเช่นกัน แต่ยิ่งเขาโตขึ้น เรียนชั้นสูงขึ้น เขาจะยังเห็นว่าครูมีอำนาจน้อยลงทุกที โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นด้วยแล้ว เขาจะเห็นว่าพ่อแม่หรือครู ไม่มีอำนาจใด ๆ เลย

อย่างไรก็ตาม ถ้านักเรียนรับรู้หรือยอมรับในอำนาจของครูแล้ว เขาจะทำตามที่ครูขอให้ทำโดยดี เขาอาจจะถามแนวทางหรือวิธีการประพฤติปฏิบัติจากครูบ้างในกรณีที่เขาไม่ทราบว่าทำอะไรจึงจะถูกต้อง นอกจากนักเรียนจะทำตามที่ครูต้องการแล้ว การที่นักเรียนยอมรับในอำนาจของครู ยังมีส่วนช่วยในการปรับปรุงการติดต่อกันระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียนอีกด้วย

ในทางตรงข้าม ถ้านักเรียนไม่ยอมรับในอำนาจของครูหรือนักเรียนตัดสินใจว่าครูไม่มีอำนาจแล้ว จะมีผลกระทบกระเทือนต่อการติดต่อกันระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียนหลายประการด้วยกัน เป็นต้นว่า เขาจะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของครู อำนาจของครู หรือพยายามที่จะหาทางกำจัดระเบียบข้อบังคับและวิธีสอนต่าง ๆ ที่ครูใช้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะขัดขวางสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนแน่นอน

การที่นักเรียนได้เรียนวิชาที่เขาสนใจ จะมีผลต่อการยอมรับอำนาจของครูด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากถ้านักเรียนเรียนวิชาที่ตนชอบ สนใจหรือวิชาที่เขาต้องการจะเรียนจริง ๆ เขาจะยอมทำตามที่ต้องการ ยอมทำตามคำสั่งของครู ซึ่งผิดกับนักเรียนที่เรียนวิชาที่เขาไม่ได้เลือก ไม่ชอบ ไม่สนใจ เขาจะไม่ยอมรับอำนาจของครู

สิ่งที่ครูจะต้องตระหนักก็คือ การใช้อำนาจในทางที่ถูกต้อง ไม่ควรใช้อำนาจในทางที่ผิด ทั้งนี้ครูจะต้องพิจารณาจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ครูที่ถือว่าตนเองมีอำนาจอยู่แล้ว จะใช้อย่างไรก็ได้ นั่น จะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ ดังคุณใจ หรือเป็นที่ยอมรับของนักเรียน นักเรียนจะเห็นว่าครูประเภทนี้เป็นครูที่เขาไม่ต้องการติดต่อกับด้วย เขาจะหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อกับครูมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนมิใช่จะเกิดขึ้นได้โดยขึ้นอยู่กับตัวครูเท่านั้น

4. การสร้างสัมพันธ์ภาพให้เกิดขึ้นนั้นยังอาศัยแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 เพื่อน

ส่วนใหญ่แล้วสัมพันธภาพหรือการติดต่อระหว่างบุคคลในห้องเรียน มักจะเป็นการติดต่อกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน มากกว่า นักเรียนกับครู ทั้งนี้ เนื่องจากเด็ก ๆ เข้ากันได้ง่ายเพราะเขามีอะไรที่คล้าย ๆ กันมากกว่าและยังเด็กโตมากขึ้นเท่าไร เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเขามากเท่านั้น ดังนั้นครูจึงควรอาศัยความชอบพอกันระหว่างเพื่อนของนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น ให้นักเรียนมีโอกาสได้สอนกันเอง มีการอภิปรายโต้เถียงกันระหว่างนักเรียนด้วยกัน ทั้งนี้เพราะเด็กจะมีความสุขสนุกสนานที่จะเรียนรู้สิ่งนั้น

4.2 ผู้ปกครอง

เรามักไม่ได้คิดว่าผู้ปกครองของเด็กก็มีบทบาทสำคัญเหมือนกันในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน จากการศึกษาทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อครูในโรงเรียนภาคกลาง โดย บุษกร เพชรวิวรรณ์ (2518) พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพทางการเกษตร มีทัศนคติต่อครูในด้านการสอน การปกครอง และบุคลิกภาพดีกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกจากนั้น ยังพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองได้รับการศึกษาในระดับชั้น ป.4 มีทัศนคติต่อครูดีกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองได้รับการศึกษาสูงกว่า ป.4 ขึ้นไป จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจจะเป็นข้อยืนยันให้เห็นถึงอิทธิพลของผู้ปกครองที่มีต่อการตัดสินใจของนักเรียน ดังนั้น เราจึงควรตระหนักว่าผู้ปกครองของเด็กเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อสัมพันธภาพดังกล่าว โดยเฉพาะสำหรับเด็กเล็ก ๆ เด็กชั้นประถม ถ้าครูของเขากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองขัดแย้งกัน เข้ากันได้ไม่ได้เด็กจะเชื่อตามผู้ปกครองของเขา และปฏิเสธครูอย่างไรก็ดี อิทธิพลของผู้ปกครองจะลดน้อยลงเมื่อเด็กโตขึ้น

โดยปรกติแล้ว เด็กจะพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติของเขาขึ้นมาจากพ่อแม่ของเขา ไม่ได้พัฒนาจากโรงเรียน ดังนั้นครูจึงควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการสอนของครู และการเรียนรู้ของเด็กต่อไป

4.3 หนังสือ

หนังสือเป็นแหล่งวิทยาการต่าง ๆ หนังสือกลายเป็นเรื่องหนักใจสำหรับครู ถ้าครูเกิดสอนขัดแย้งกันในหนังสือ เด็กก็มักจะเชื่อตามหนังสือมากกว่าสิ่งที่ครูพูด ในการสอนชั้นเล็ก ๆ นั้น เนื้อหาในตำรากับสิ่งที่ครูสอนจะสอดคล้องกัน แต่ในการสอนชั้นสูงขึ้นไป บางครั้งครูผู้สอนอาจจะมีความเห็นหรือสอนในสิ่งที่ขัดแย้งกับผู้เขียนตำราก็เป็นได้

ในการเรียนการสอนนั้น เรามีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้เด็กใช้ความคิดของตนเอง พิจารณาและหาข้อสรุปของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเชื่อหรือยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่คนอื่นบอก ดังนั้นครูที่ต้องการจะให้เด็กได้รู้จักพินิจพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองจึงไม่ควรที่จะ

ต้องกังวลว่าสิ่งที่ตนสอนนั้นจะขัดแย้งหรือกระทบกระเทือนต่อบทเรียนแต่อย่างใด ทั้งนี้การเรียนการสอนก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.4 ตัวนักเรียนเอง

แหล่งที่สำคัญที่สุดในการติดต่อสื่อสารกันในชั้นเรียนก็คือ ตัวนักเรียนเอง เพื่อน ๆ และครูจะปฏิบัติต่อเขาอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับว่าเพื่อนและครูตัดสินใจเขาเป็นอย่างไร เช่น

- ถ้าเราตัดสินใจว่าเขาไม่มีความสามารถ เราจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อความคิดเห็นของเขาอย่างไร
- ถ้าเราตัดสินใจว่าเขาเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ เราจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไรเมื่อเขาอธิบายเหตุผลว่า ทำไมเขาจึงขาดเรียน ทำไมเขาจึงไม่ส่งการบ้าน ทำไมเขาจึงทำการบ้านไม่เสร็จตามกำหนดเวลา
- ถ้าเราตัดสินใจว่าเขาไม่เป็นมิตร เป็นคนมีความรู้สึกร้าย เราจะต้องการติดต่อเกี่ยวข้องกับเขาทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนหรือไม่

เราทราบแล้วว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนนั้นจะเป็นไปในลักษณะใดก็ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งเป็นการรับรู้ซึ่งกันและกัน ถ้าต่างฝ่ายต่างรับรู้หรือตัดสินใจกันในด้านดี ก็ย่อมมีสัมพันธอันดีต่อกัน ในทางตรงข้าม ถ้าต่างฝ่ายต่างรับรู้หรือตัดสินใจกันในด้านไม่ดี ก็จะเป็นการทำลายสัมพันธภาพต่อกันหรือทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน การติดต่อระหว่างกัน แต่อย่างไรก็ตามครูก็ต้องสอนนักเรียนทุกคนไม่ว่าเขาจะชอบนักเรียนของเขาหรือไม่ ไม่ว่าเขาจะเชื่อในความสามารถของเด็กหรือไม่ ซึ่งก็นับเป็นปัญหาที่ควรจะได้พิจารณากันให้ลึกซึ้งต่อไป

คำถามสำหรับตอนที่ 2 : บทที่ 1

1. เป็นความจริงหรือไม่ที่ว่าประสิทธิภาพในการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับความรู้หรือการตัดสินใจระหว่างครูกับนักเรียน (จะตอบคำถามข้อนี้ได้สมบูรณ์ ถ้าตอบคำถามข้อที่ 5 ได้)
2. การรับรู้หรือการตัดสินใจระหว่างครูกับนักเรียนอาจผิดพลาดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
3. มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้หรือการตัดสินใจระหว่างครูกับนักเรียน
4. ความประทับใจครั้งแรกระหว่างครูกับนักเรียนอาจทำให้เกิดอคติในการรับรู้หรือการตัดสินใจได้หรือไม่เพราะเหตุใด
5. การรับรู้หรือการตัดสินใจระหว่างครูกับนักเรียนมีความสำคัญต่อขบวนการเรียนการสอนหรือการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนอย่างไร
6. นักเรียนจะตัดสินใจว่าครูของเขามีความน่าเชื่อถือ (Credibility) จากคุณลักษณะอะไรในตัวครู
7. ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพภายนอก กิจกรรมที่ครูกระทำ ความสามารถในการเข้าสังคมของครู สิ่งไหนที่มีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนน้อยที่สุด เพราะเหตุใด
8. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า ถ้านักเรียนกับครูไม่มีช่องว่างระหว่างความคิดหรือมีน้อยที่สุดสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนจะยิ่งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
9. มีข้อบ่งชี้อะไรบ้างที่จะชี้ให้เห็นว่านักเรียนยอมรับในอำนาจของครู และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ (จะตอบคำถามข้อนี้ได้สมบูรณ์ ถ้าตอบข้อ 1 ถึงข้อ 8 ได้)
10. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนจะกระทบกระเทือนหรือการตัดสินใจในด้านดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับกลุ่มเพื่อนของเด็ก ผู้ปกครอง ตำราเรียน และตัว of นักเรียนเอง

หนังสือแนะนำ

นักศึกษาควรอ่านงานวิจัยเรื่อง “ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ” โดย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จากวารสารการวิจัยทางการศึกษา (The Thai Journal of Educational Research) : เล่มที่ 5 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2518.

บรรณานุกรม

1. บุษกร เพชรวิวรรณ. “ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อครู ในโรงเรียนภาคกลาง.” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร), 2518.
2. วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. “ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ.” วารสารการวิจัยทางการศึกษา : เล่มที่ 5, ฉบับที่ 1 (2518), 19 – 41.

Bibliography

1. Cortis, G. "Person Perception and Classroom Communication." *The Social Context of Teaching*. London : Open Books Publishing Ltd., 1977.
2. Guskin, A.E., and Guskin, S.L. *A Social Psychology of Education*. London : Addison - Wesley Publishing Co., 1970.
3. Hurt, H.T., Scott, M.D., and Mc Croskey, J.C. "*Perception of Teacher as Communication sources in the Classroom.*" *Communication in the Classroom*. London : Addison - Wesley Publishing Co., 1978.
4. Freedman, J.L., Carlsmith, J.M. and Sears, D.O. *Social Psychology*. London : Prentice - Hall, Inc., 1974.